

téren két kantin áll, amelyek bizonyára a kórházból élnek. Szívesen be-
térne valamelyikbe, de nincs egy vörös vasa sem. Sem az okát, sem az
energiáját nem találja a tiltakozásnak. A tenger felől lágy, friss szél fúj.
Viance egész a csontjaiig merev. A tetvek harapják, a sebek égetik.
A tejeskávé azonban erős volt, a friss tej fölének jó ízét érzi. Leül az ut
szélire. Bódéjából egy őrszem tart feléje:

— Mit csinálsz itt? — kérdezi Viance. — Vársz valakit?

— **N e m** válaszol. Válaszolgatás után, hogy valamit mondjon, mi
közben a vállát felhuzza: — hideg van, mi?

— Gyere az őrségre, akarsz?

Viance feláll. Mély hálával fogadja el ezt a meghívást. Milyen fel-
foghatatlan mindez. Nyomorult élet. Önfejjű emberek, akik csak a sza-
bályzataikat ismerik, a nagy igazságot azonban nem, amit ő — ő — végre
megpillantott s amit az uniformis mögé rejtettek el, a parádé és a szép
szavak mögé, mint patriotizmus, fegyelem, vitézség.

Az őrmester uniformisa ragyog, az ajtóban valami lármára visszafor-
ditja a fejét. Nyers hangok:

— Tizenhat.

— Tizenöt.

— Nem, tizenhat, ez itt ^{lesett.}

M E N E K Ü L Ő K

Irta: MANUEL AZANA

**Manuel Azana, a spanyol köztársaság jelenlegi elnöke és a spanyol
népfront egyik kimagasló alakja, igen jelentős író, aki a híres Ateneo-
kör, a 19. és 20. századi nagy eszmei és politikai küzdelmek e központjá-
nak szabadelvű szellemiségét képviseli. Azana irodalmi munkái közül
kiválik gyermekkori visszaemlékezése, a Testvérek kertje, mely remeke
a tiszta és tömör kasztíliai prózájának s egy színműve, a Korona, mely-
nek szenvedélyes és szaggatott tömörsége annyira jellemzi Azana egyé-
niségét. — Következőkben a Korona egyik jellegzetes részletét közöljük.**

(Hegyi tisztás. Éjfél, tiszta csillagos ég. Az előtér sarkában tűzra-
kás pislákol. Mikor a függöny felgördül három favágó alszik a földön el-
nyulva, lábbal a tűznek. Csönd. A színpad mélyéből, a tűzrakással szem-
közti sarokból belép *Diana* és *Lorenzo*. Diana lovaglórúhában, korbács-
csal a kezében. Lorenzo katonásan öltözve, térdnadrág, felleghajtó kö-
peny, magasszárú csizma és szőrmés sapka. Az egész öltözet igen kopot-
tas...)

LORENZO: Próbára teszem ezeket a színlelőket. (Nesztelenül köze-
ledik az alvókhoz. Egy lépésre tőlük revolvvert ránt.)

1. FAVÁGÓ: Ki jár itt?

2. FAVÁGÓ: Mi az, mi történik itt?

3. FAVÁGÓ: Ejnye az ördögbe! Micsoda...! (Bárgyún visszatántorod-
nak.)

LORENZO: Ne féljétek. Barátok vagyunk.

1. FAVÁGÓ: Barátok... és te revolverral zavarod fel a szegényem-
bert álmából? Tedd félre a fegyvert, kár a fáradságért!

LORENZO: Kelj fel, aztán beszélünk.

1. FAVÁGÓ: (Sietve feltápászkodik.) No, mi a baj?

LORENZO: Kik vagytok ti, hogy itt a szabadban alusztok?

1. FAVÁGÓ: Favágók vagyunk. Nem messze van egy szénégető kemence.

LORENZO: Csak hárman vagytok?

1. FAVÁGÓ: Nem. A munkavezető ott alszik az apjával a konyhóban. Rosszul van.

LORENZO: És ti itt künn alusztok az isten szabad ege alatt és még csak egy kutyátok sincs, aki őrizzen.

1. FAVÁGÓ: ~~A kutyva és a konyhóban~~ van, a kecskénkkel együtt. Máskülönb~~en~~ egy lélek sem lakik a környéken. Ha pedig valami csempész surran át erre, minek ijednénk meg?

LORENZO: Nem vagyok csempész. Uton vagyok ezzel a barátommal és másokkal, akik hátramaradtak.

2. FAVÁGÓ: És hova igyekeznek erre felé?

LORENZO: Tul akarunk jutni a hegyen.

2. FAVÁGÓ: A hegytetőn keresztről?

LORENZO: Azt az ösvényt követjük, amelyik szerintem a hegytetőre vezet.

3. FAVÁGÓ: Mi is jártuk azt az ösvényt most két éve... de az csak a hegyi patakig vezet.

LORENZO: Azt én is láttam. Két órát vesztettünk el azzal, hogy a gázlót kerestük. Nem lehet megkockáztatni a lovakkal az átkelést. A barátom meg én kapaszkodni kezdtünk a fény irányába, így kerültünk ide. Most ha van kedvetek és nem vetitek meg a jó pénzt, egyiketeket átvezethetne a hegyen.

2. FAVÁGÓ: Erről az oldalról nem lehet neki vágni a hegynek.

LORENZO: Segítőt kértem, nem tanácsokat.

1. FAVÁGÓ: ~~Hárman mar~~adtak az ösvényen?

LORENZO: Ketten a négy lóval.

2. FAVÁGÓ: No, ott nem sokra mennek a lovakkal.

1. FAVÁGÓ: Nézzétek, tanács vagy nem tanács, bármennyire is szeretnék már tul lenni a hegyen, a legjobb, amit tehettek, hogy ti ketten itt töltsétek az éjszakát. A lovak elhagyják az ösvényt és egyikünkkel virradatkor a révhez érkeznek. Mi pedig kora hajnalban utnak indulunk s a hegygerinc mentén haladva, megkeressük a gázlót. Itt aztán valamennyien össze találkozunk és ti folytatjátok az utakat. Ismerem jól a terepet. Minden más elhatározás örültség.

LORENZO: (Dianához fordulva) Mi a véleményed?

DIANA: Nincs miben válogatni.

LORENZO: (A favágóhoz) Bevárjuk a reggelt.

1. FAVÁGÓ: Egyikünk elindul az ösvényen maradottakért.

LORENZO: Nincsen valami falnivalótok?

2. FAVÁGÓ: ~~Maradt~~ valami sütszalonna tegnap estéről és egy darab kenyér.

LORENZO: (A 3. Favágóhoz fodulva.) Hallod-e, éleszd fel azt a tüzet, hadd melegedjék át egy kissé a barátom.

1. FAVÁGÓ: (A ~~átomosa~~ n) Ez aztán a beszéd.

3. FAVÁGÓ: (A ~~másodikhoz~~) No, né csak, új gazdánk van.

LORENZO: Mit beszélsz, te ott?

3. FAVÁGÓ: Azt, hogy várjuk parancsaidat.

LORENZO: (Dianához, a tűzre mutatva) Gyere közelebb! (Diana közelebb lép) Csurom víz vagyunk.

2. FAVÁGÓ: Ez az erős harmat még a bőrruhát is átáztatja.

1. FAVÁGÓ: Ne vesztegessük az időt. (A 3. Favágóhoz) Te kéne, hogy elmenj. Megértetted a tervet!?

3. FAVÁGÓ: Meg. A gázlónál találkozunk. (Eli)

LORENZO: (Utána szól) Mondd meg a barátainknak, hogy ne nyugtalankodjanak miattunk.

1. FAVÁGÓ: (A 2.-nak) Átszaladhatnál a kunyhóig valami ennivalóért. (A Favágó, aki épp egy köteg rőzsét hoz, leteszi a földre és elindul.) A fenébe, hogy nem akar égni! Lehajol, fát vet a tűzre és éleszti. A tűzrakás Diana előtt és Lorenzo meg a favágó közt hever. Amint a láng fölcsap a fénye hirtelen megvilágítja a Favágó arcát)

LORENZO: Ez az arc! (A favágóhoz lép, aki látva mozdulatát felgyenesedik és hátralép. Lorenzo megragadja a vállát. Gyors játék) Mond csak, te pimasz, kicsoda vagy te!?

1. FAVÁGÓ: Én... kicsoda...

LORENZO: Ide gyere! Hadd nézzelek meg jól. (Egész közel viszi a tűzhöz, lerántja a sapkáját és kioldja az állát eltakaró kendőt.) Ugy!.- Nem te vagy az Éhes-csárdabeli 'plébános', ahogy neveznek? Mondd, te bitang? Mit jelent ez a maskara? (Térdre kényszeríti. A plébános térdre esik és összetett kezeit könyörgően Lorenzo felé emeli. Diana nyugtalanul figyeli a jelenetet.)

1. FAVÁGÓ: Igen, én vagyok, kegyelem!

LORENZO: Nem ismertéi rám? No, nézz meg jól. (Lekapja szőrme-sapkáját és lehajítja felleghajtója gallérját.)

A PLÉBÁNOS: (Elrémülve) Hisz.... te... te Lorenzo vagy, a diák.

LORENZO: Kutya! Mit jelent ez a komédia a favágókkal?

A PLÉBÁNOS: Bocsáss meg nekem! Ne tarts semmitől... Megmentelek.

LORENZO: Majd akkor kegyelmezek meg neked, ha kiérdemled. Rajtad mulik.

A PLÉBÁNOS: Köszönöm, Lorenzo. Rendelkezz velem mindhalálig.

LORENZO: Csakhogy megemberelted magad. Beszélj! Mit keresel itt?

A PLÉBÁNOS: Téged vártalak.

LORENZO: Hazudsz. Senki sem ismeri az utirányomat.

A PLÉBÁNOS: Arra az esetre várakoztam, ha utad véletlenül erre vezetne...

LORENZO: És ebben az esetben?

A PLÉBÁNOS: El kellett volna fognunk és élve vagy halva átadni becses személyedet a főhadiszállásnak.

LORENZO: A kormány szolgálatában állsz?

A PLÉBÁNOS: Negyven pezeta napidíjat kapok.

LORENZO: Nem valami drágán adod magad.

A PLÉBÁNOS: Ez is jobb, mintha felakasztottak volna. A polgárháború idején, miközben a csárda hol az egyik, hol a másik csapat kezére került, én, aki egyik félhez sem: húztam ebben a zavarosban halásztam. Ti rám ijesztettetek. De veletek is megtaláltam a számításomat, fizettetek a hamis és a valódi hírekért. Amikor te elkezdtél visszavonulni, megérkeztek a reguláris csapatok. Felgyújtották a csárdát, elrabolták az aszszonyomat és gyermekemet, legidősebb fiamat erőszakkal besorozták egy árkász zászlóaljba. Engem megkötözve a főhadiszállásra hurcoltak. Itt hajmeresztő dolgokat láttam. A falu területén hatvan foglyot lőttek agyon, mialatt a piactéren a katonazene játszott. A 14.-i csata után, mivel tudták, hogy ismerlek, pénzt ajánlottak fel az üldözésedre. Mit tettél volna, te az én helyemben? Elfogadtam az ajánlatot és kereket oldottam.

LORENZO: No, és most elárulsz?

A PLÉBÁNOS: Ami azt illeti, jobb szeretem kijátszani a kor-

mányt.

LORENZO: Van valami megegyezések?

A PLÉBÁNOS: Őszintén szólva, készpénz híján a megegyezés nem igen felel meg nekem. Ők felajánlottak egy bizonyos összeget, én pedig felajánlottam, hogy kézre keritelek. Egyik ígéret kifizeti a másikat. Az ő pénzüik nem valami biztos. A napidijamnak, amelyért álmatlan éjszakákat töltök el, még a színét sem láttam. Ha elárulnak, egész biztosan találnak majd valami kifogást, hogy ne kelljen semmit sem fizetniök. A te kivégzésedből pedig nem; hizom meg.

LORENZO: És a családod?

A PLÉBÁNOS: Majd csak szabadon engedik. Annál is inkább, mert senki a világon nem tudja meg, amit beszéltünk. Rendszerben van?

LORENZO: Meglátjuk.

A PLÉBÁNOS: Ezen az oldalon még a nyulakat is megfigyelik. A torkolat oldalán őrzik a völgy összes kijáratait, amelyek a határhoz vezetnek.

LORENZO: Olyan ember vagyok én, akit hálóba lehet keríteni? Majd meglátod, hogyan szakítom szét az egészet.

A PLÉBÁNOS: Az nem megy olyan könnyen.

LORENZO: Négyen vagyunk hozzá. Te és az embereid hozzánk csatlakoztok és még pitymalat előtt rajtaütünk egy-két őrségen. Szépszóval vagy erőszakkal magammal rántom az embereinket, rárohanunk az első osztagra és egy merész lendülettel a határoszlopnál vagyunk. Nyomorult dolog volna, ha nem usznók meg ép bőrrel mindaketten.

A PLÉBÁNOS: Ez csak lelkes szóbeszéd. Nem vagy már az, aki voltál. Amikor győztél, a parasztok a tűzbe mentek érted. Többet értél el száz ilyen fickóval, mint ezer reguláris katonával. A legelső sorban küzdöttél bő fehér kámszádban és ellenfeleid a puszta látásodra megfutmodtak. Felégettél egy tartományt vagy a falhoz állítottál egy egész garnizont ebéd utáni csemegének.

LORENZO: Hazugság!

A PLÉBÁNOS: Meglehet, de ők ezért a Lorenzóért rajongtak. Ahol csak megjelentél, nyert ügyed volt. Ma már nem jelentesz semmit a számukra. Ugy tudják, hogy letörtek és halálodon vagy. Rajtaüthetsz egy őrségen. De nem találsz mind alva őket, mint az én embereimet. Amíg lesz golyó a revolveredben, addig félni fognak. Lövöldöznünk kellene egész éjszaka s egész nap, ha makacskodsz. Vágd ki magad egyedül, én nem megyek veled.

DIANA: Ennek az embernek igaza van.

LORENZO: Rendszerben van, plébános; nem játszhatom szabadon az életemmel. Mi a teendő?

A PLÉBÁNOS: Ti velem jöttök, mintha közénk tartoznátok.

LORENZO: Hozd ide a barátaimat.

A PLÉBÁNOS: Nem juthattok túl valamennyien. Azok, akik hátra maradtak, majd hamis irányba csalják az őrszemeket.

LORENZO: És elárulnak.

A PLÉBÁNOS: Mind el vagytok árulva. Ha egyetlen egy is megmenekül közületek, tiszta nyereség.

DIANA: Ez nyilvánvaló!

A PLÉBÁNOS: A társad, aki ritkán szól, helyesen beszél. Térjünk a dologra. Gondoskodom róla, hogy az egyik hülye összegyűjtse a barátaidat és elvezesse, amennyire csak tudja, messzire a völgy felé. A hegy-szorosban haladnak majd előre és nyomokat hagynak maguk után. Nyomban elterjed a hír, hogy a Diák és kísérete erre csatangol, meglásd,

hogyan sietnek majd utánuk. Elcsipik-e őket vagy sem? Mindegy. Beletelik pár óra, amíg rájönnek, hogy nem vagy köztük. Ezalatt mi ketten folytatjuk utunkat, mintha csak valami parancsot vinnénk, és hipp-hopp! a határon vagyunk.

LORENZO: Elfelejtetted, hogy hárman vagyunk:

A PLÉBÁNOS: No nézd csak (Suttogó hangon) Mondd, Lorenzo ragaszkodol hozzá?

LORENZO: Ha nem ragaszkodnék, semmi értelme sem volna az egésznek.

A PLÉBÁNOS: Pedig nehéz lesz őt átszöktetni. Amilyennek nézem...

LORENZO: Ahol ketten átszöknek, ott egy harmadik is átszökhetik..

A PLÉBÁNOS: Mégis... végső esetben.... ha nem volna rá semmi mód?....

LORENZO: Ha nem lesz rá semmi mód, akkor lepuffantalak.

A PLÉBÁNOS: Minő megtiszteltetés a számomra!

LORENZO: (Megvetéssel) És mindezért mennyit kérsz?

A PLÉBÁNOS: Ha egyszer túl leszünk a határon, a jóindulatodra bízom magam. Most pedig megyek kitanítani a cimborámat, aztán visszajövök.

LORENZO: Várj csak! Hát az a fickó, akit elküldtél a kunyhóba?

A PLÉBÁNOS: Jó kis utat kell megtennie odáig. Ha mégis hamarabb térne vissza, mint én, parancsold meg neki, hogy várjon be. Ha sokat fecseg, elnémíthatod, vagy lesántíthatod, ahogy tetszik... Megértettük egymást? Viszontlátásra, öregem!

LORENZO: Járj szerencsével... vén lóköttő!

BRÜSSZEL: A CSELEKVŐ HUMANIZMUS KORA

Irta: BARTA LAJOS

A palotának óriási kettős előcsarnoka van, egy külső nyitott, egy belső zárt. Vastag, magas, négyszegletes oszlopok tartják a külső előcsarnok mennyezetét. A belső előcsarnokon túl a terem: 4000 ülőhely van benne, a lejtős földszinten és a karzatokon. Elöl hatalmas pódium, mint valami operának a színpada, de zsinórpádlás, díszletek, függöny nélkül.

Még négy ilyen nagy épület áll ezen a területen, melyen 1935-ben világkiállítás volt. Óriás egybeszabott csarnokok, arra valók, hogy árukat rakjanak ki bennük a szemnek ékesen. Mikor a kongresszusi bizottságok elkezdték gondolatáruikat kirakni ott. Lécfalakra feszített vászonnal osztották a roppant csarnok-teret roppant bokszokká. Az ut is, mely ide fölvezet a kiállítás miatt van teletűzdelve szökőkutakkal és átvilágítható üvegtestű oszlopokkal és egymásra halmozott pagodatetőknél látszó, átvilágítható dísztestekkel. Mikor este a főépület előtt az óriás szökőkút egymásbaugró ötven vizsugara köddé törik az ütközések zuhangos porzásában, mint párákon át látszanak a belülről átvilágított oszlopok és dísztestek, mintha tündérvilág lenne ott.

Ez a tündéri csalókaság merőben idegen attól a kemény realizmustól, melyet a béke-munka jelent. Mert béke, az absztrakt béke ellenképe a robusztusan reális és véres háború. A brüsszeli kongresszust megfogják ítélni így és úgy. A kongresszus célkitűzése is több kifejezésben van